

Submission 93

De Nederlands-Poolse Sater: Een recentelijk ontdekt gedicht uit de 17de eeuw

Paul Hulsenboom

Radboud Universiteit, Nijmegen, Nederland

Universiteit Utrecht, Utrecht, Nederland

In 1656 stuurde de Staten-Generaal een diplomatieke missie naar Polen. Zweden had Polen de oorlog verklaard en was het land binnengevallen, met desastreuze gevolgen voor de Baltische graanhandel waar de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden zo van afhankelijk was. De diplomaten moesten derhalve proberen om de Zweden en Polen te verzoenen. Ondertussen spoedde ook een Nederlandse vloot onder leiding van onder meer Michiel de Ruyter zich naar het Poolse Gdańsk (Danzig), de belangrijkste havenstad van de Baltische Zee, die de Zweden dreigden in te nemen. Een van de leden van de Nederlandse diplomatieke delegatie was Nicolaus Arnoldus (Mikołaj Arnold, 1618-1680), een hervormde theoloog uit het Poolse Leszno, die hoogleraar was aan de Universiteit Franeker. Vermoedelijk vergezelde hij de Nederlandse diplomaten vanwege zijn kennis van de Poolse taal en cultuur. Hij was echter meer dan een adviseur.

In de PAN Bibliotheek in Gdańsk ligt namelijk een tot nog toe onbekend, handgeschreven gedicht van Arnoldus, in het Pools. Het is een ogenschijnlijk unieke bron, die om meerdere redenen interessant is. Ten eerste omdat het gedicht een literair instrument vormde in de Pools-Zweedse oorlog. Ten tweede omdat het een Poolse tekst betreft die Nederlandse propaganda bevat. En ten derde omdat het gedicht voorafgegaan wordt door een eveneens door Arnoldus opgestelde inleiding, geschreven in het Nederlands. De tekst is daarmee een meertalig literair pamflet en een zeldzaam bewijs van een Pool uit de zeventiende eeuw die het Nederlands machtig was. Deze lezing gaat in op de vraag wat Arnoldus precies schreef, waarom hij dat deed, en hoe zijn tekst kan hebben gefunctioneerd. Een cultuurhistorische en literaire analyse van de tekst laat zien dat Arnoldus de Polen wilde overhalen om een samenwerkingsverband aan te gaan met de Republiek, waarbij Nederlandse handelaren financiële voordelen zouden krijgen. Dit deed hij waarschijnlijk in opdracht van de Nederlandse autoriteiten.